

PRVNÍ ČÁST

I / Na byt a stravu

Přišel k nám do domu jedné listopadové neděle roku 189...

Říkám ještě stále „do našeho domu“, ačkoli nám ten dům už dávno nepatří. Opustili jsme ten kraj téměř před patnácti lety a jistě se tam už nikdy nevrátíme.

Bydleli jsme tehdy v budovách Vyšší střední školy v Sainte-Agathe. Můj otec, jemuž jsem říkal „paneučiteli“ jako ostatní žáci, tam vedl nejvyšší třídu, kde se žáci připravovali k učitelským zkouškám, a zároveň střední oddělení. Maminka učila v nejnižší třídě.

Dlouhá červená budova na konci města, s paterými zasklenými dveřmi, porostlá divokou révou; domek prádelny a veliký, částečně krytý dvůr, směrem k městu uzavíraný hlavní bránou, na severu oddělený mřížovým plotem od silnice, která vedla k nádraží, vzdálenému tři kilometry; na jihu a vzadu pole, zahrady a luka rozprostírající se hned za prvými domky městečka..., takový byl celkový plán obydlí, v němž jsem prožil nejpohnutější a nejkrásnější dny svého života, obydlí, z něhož vycházela a do něhož se vracela naše dobrodružství, aby se v něm rozpadla, tak jako se vlny tříští o osamělou skálu.

Přivedlo nás tam kdysi dávno náhodné „přeložení“, rozhodnutí inspektora či prefekta. Venkovský vozík, jedoucí před vozy se zařízením naší domácnosti, vysadil jednou koncem prázdnin mou matku a mne před zrezivělou mříží. Kluci, kteří byli právě v zahradě na broskvích, zmizeli nehlučně dírami v plotě... Matka, již jsme říkali Millie — nejvzornější hospodyně, jakou jsem kdy poznal — vešla okamžitě do pokojů, plných slaměné drtě, a jako při každém přeložení a stěhování zničeně prohlásila, že se náš nábytek v tak špatně řešeném stavení zničí... Vyšla ven, aby se mi svěřila se svým zklamáním. Při řeči mi něžně otírala kapesníkem dětskou tvář, ušmudlanou prachem z cesty. Pak se vrátila do domu spočítat, kolik oken a dveří bude nutno zastavět nábytkem, aby se dům stal obyvatelným... A já jsem zůstal ve svém slaměném klobouku zdobeném stuhami venku, na hrubém písku toho cizího dvora, a krátil jsem si čekání plachým pátráním kolem studny a v kůlně.

Tak si alespoň dnes představuji náš příjezd. Neboť snažím-li se vybavit si tu vzdálenou vzpomínku na první večer čekání na našem dvoře v Sainte-Agathe, vyvstávají mi okamžitě na mysli jiná čekání: vidím se, jak stojím opřen oběma rukama o mříž hlavní brány a s úzkostí vyhlížím někoho, kdo má přijít hlavní ulicí. A chci-li si představit první noc, kterou jsem strávil ve své mansardě mezi podkrovními světíčkami v prvním poschodí, vzpomínám si hned na jiné noci: nejsem už v tom pokoji sám; podél stěn se prochází velký a přátelský stín a nepokojně těká sem tam. Celý ten poklidný svět — škola, pole otce Martina se třemi ořechy, zahrada, denně po čtvrté hodině zaplavená sousedkami, které přišly na návštěvu — to vše je v mé paměti navždy oživeno a poznamenáno přítomností toho, jenž převrátil naruby a vzrušil celé naše mládí tak, že ani jeho útek nám nepřinesl uklidnění.

A přece jsme v tom kraji žili už deset let, když se Meaulnes objevil.

Bylo mi patnáct. Byla právě studená listopadová neděle,

první opravdu podzimní den, připomínající, že se blíží zima. Millie celý den čekala na povoz z nádraží, který jí měl přivést zimní klobouk. Ráno kvůli tomu zmeškala mši. Až do kázání jsem seděl mezi ostatními dětmi na kůru a napjatě jsem se díval vedle zvonů dolů, abych ji viděl, až vejde s novým kloboukem na hlavě.

Odpoledne jsem musel jít na nešpory sám.

„Ostatně i kdyby ho přivezli,“ utěšovala mě a oprašovala mi rukou sváteční oblek, „stejně by mi to jistě trvalo celou neděli, než bych si ho předělala.“

Takto jsme trávili zimní neděle často. Otec hned ráno odcházel někam daleko, na břeh některého rybníka zahaleného mlhou, a chytal na loďce štiky, maminka se stáhla do svého tmavého pokojíku a až do večera spravovala své skrovnické toalety. Zavírala se tam, aby ji přitom nepřekvapila některá z jejích přítelkyň, stejně chudá jako ona, ale právě tak hrdá. A já jsem si po nešporách četl ve studené jídelně a čekal jsem, až otevře dveře a přijde se mi ukázat, jak jí to sluší.

Tu neděli mě po nešporách zdržel venku shluk lidí před kostelem. Jakési křtiny přilákaly k portálu skupinku chlapců. Na náměstí se sešlo několik občanů v hasičských stejnokrojích; se sekyrkami v pyramidách, ztuhlí zimou, podupávali a poslouchali, jak se velitel hasičů Boujardon zaplétá do svých teoretických výkladů...

Hlas zvonku při křtu náhle utichl jako slavnostní vyzvánění, které si spletlo den a místo. Boujardon a jeho muži, se sekyrkami u pasu, poklusem odváželi stříkačku. Díval jsem se, jak mizí v první zatáčce a za nimi mlčky utíkají čtyři hoši. Pod jejich tlustými podrážkami praskaly větvičky na zledovatělé silnici, kam jsem se je neodvážil následovat.

Z celého městečka zůstalo živo už jen v Danielově kavárně, odkud ke mně tlumeně, hned hlasitěji, hned tišeji, doléhaly hádky pijáků. Proklouzl jsem kolem nízké zídky velkého dvora, oddělující náš dům od městečka, a se špetkou strachu, že jdu tak pozdě, zamířil jsem k malé brance.